

EFFE BOMEN

Dick de Jong

En weer is een maand voorbij gevlogen. Een maand waarin veel is gebeurd. Wat trouwens geldt voor alle maanden tegenwoordig. Er is veel te doen. Er gebeurt nog meer. Op allerlei gebied. Wat vooral opviel was de belangstelling van ons museum van elders. Vaak heel verschillend. Van de provincie Zuid-Holland, die de in formatie over Trijntje wilde completen en informatie opvroeg. Van een tienjarige scholier uit het oosten van het land, die gegevens nodig had voor een presentatie over Trijntje. Van een landelijk magazine, dat nog advertentieruimte had tot aan een vaktijdschrift, die informatie over de komende exposities wilde opnemen. Zomaar vier, van de... ja hoeveel gevallen eigenlijk. Na terugkomst van een paar daagjes elders te hebben vertoefd zat ik vierehalf uur achter de pc om alle vragen te beantwoorden!

Het bezoek blijft nog achter bij de cijfers van voor de coronatijd, maar dat geldt in de gehele museumwereld en ook, maar dan wat minder negatief, in de culturele sector.

Inmiddels is de Raad van Advies ook compleet, met het toetreden van Piet van Houwelingen, die zich met name met de sponsors gaat bezighouden. En komt het beëindigen van haar taak wegens pensioen van directeur-bestuurder Alida Ambachtsheer steeds dichterbij.

POP-UP BIJ CULTURELE DAG 2023

Samen met enkele andere cultuurdragers heeft ons museum wethouder Nederveen (Cultuur) zo enthousiast gekregen dat er meer en andere aandacht komt voor cultuur in het algemeen. Ook in een dorp als Hardinxveld-Giessendam leeft meer cultuur onder de inwoners dan zou worden gedacht. Misschien moet worden gezegd: juist daar. Dat cultuur op de kaart komt blijkt wel uit het feit dat intussen al een aantal keren een informatief overleg heeft plaatsgevonden, een zogenaamde culturele borrel. Goed voor de contacten en goed om van elkaar te horen en te leren.

Inmiddels heeft Hardinxveld-Giessendam ook een Ondernemersfonds, dat gelden beschikbaar stelt voor nieuwe initiatieven en dat ook nieuwe activiteiten initieert. Voorzitter Peter Huizer en penningmeester Jan van Hunnik willen dat gedurende het jaar verschillende activiteiten worden ontwikkeld. In dat kader zal er op 3 juni 2023 een culturele dag plaatsvinden. Natuurlijk doet Museum De Koperen Knop, de lokale en regionale cultuurdrager bij uitstek, hieraan mee. Een van de gevolgen hiervan is dat er van 1 t/m 3 juni 2023 in het museum een Pop-up tentoonstelling is. Deelnemers hieraan zijn de plaatselijke beeldend kunstenaars Henk van Bennekum, Arie Huisman, Ben Hupkens, Cora de Kok, Liesbeth Leenman en Evert van Lopik. Ook zal het museum op 3 juni 2023 zich laten zien in het hele dorp.

DE HUIDSKLEUR VAN TRIJNTJE

Hierboven de vensterplaat van het Canonvenster waarop de eerste bewoners van ons land te zien zijn, de eerste bewoners van het Nederlandse grondgebied: Trijntje en haar stamgenoten.

TEKENING

De illustratie is van Irene Goede en onderdeel van een lespakket voor basis- en voortgezet onderwijs, gemaakt in opdracht van het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem. Voor de illustratie dook Irene in het leven van de jager-verzamelaars. Ze woonden niet op een vaste plaats, maar trokken rond van plek naar plek. Ze jaagden op onder meer vogels en vis en verzamelden vruchten, noten, knollen en zaden. De winter brachten ze door in een vast kamp op een droge plaats.

TRIJNTJE

In de illustratie verbeeldde ze Trijntje en de verschillende aspecten uit het leven van haar volk. Het voedsel zoeken, jagen en eten bereiden, sociale banden, generaties, huisvesting, landschap, het maken van kleding, het vlechten van visfuisen en manden (met bijvoorbeeld takken van de rode kornoelje) en hun bijzondere band met honden die ze als huisdier hielden. De illustratie is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met het Nederlands Openluchtmuseum en inhoudelijke adviezen van prehistorie-expert Luc Amkreutz. De kleding en de tatoeages zijn interpretaties op basis van gegevens die op dit moment wetenschappelijk bekend zijn.

DONKERE HUIDSKLEUR

Met regelmaat wordt ons door bezoekers van het Betuwepaviljoen de vraag gesteld waarom Trijntje zo'n donkere huidskleur heeft. Inmiddels is het antwoord hierop bekend. De eerste mensen in Nederland en de rest van West-Europa hadden een donkere huid en lichte ogen. Dat bevestigt een grote wetenschappelijke analyse van DNA van oermensen op ons continent.

Een groep van 125 internationale wetenschappers baseert zich op stukjes DNA die zijn gevonden in de botresten van 356 jagers en verzamelaars die tussen 35.000 en 5.000 jaar geleden rondtrokken door Europa. Volgens de betrokken wetenschappers gaat het om de grootste DNA-dataset van jagers en verzamelaars ooit. De bevindingen zijn gepubliceerd in het wetenschappelijke tijdschrift Nature.

Trijntje is het oudste menselijke skelet dat in Nederland is gevonden, van een vrouw. Zo'n 7.500 jaar geleden is ze liefdevol begraven op een donk, een zandduin in het drassige rivierengebied. Als ze overlijdt, is ze tussen de veertig en zestig jaar oud en moeder van minstens één kind. Als archeologen de kleine nederzetting waar ze leefde opgraven, is haar geraamte nog compleet. Daardoor kunnen haar gezicht en lichaam worden gereconstrueerd. Omdat ze bij een spoorlijn is gevonden, wordt ze Trijntje genoemd. Haar echte naam kennen we niet en welke taal ze sprak, weten we niet.

IJSTIJDEN

Voordat de moderne mens, de homo sapiens, in Europa arriveert, zo'n 45.000 jaar geleden, wonen er ook al mensensoorten. Bijvoorbeeld de Neanderthalers, die leven in de periode die we de oude steentijd noemen, vanaf 300.000 jaar geleden. Ze wonen hier in een uitgestrekt steppeachtig landschap met rivieren en valleien, dat nauwelijks begroeid is. Het niveau van de Noordzee staat veel lager dan nu en in de koudste perioden ligt hij droog. De Neanderthalers leven in hutten en kunnen vuur maken.

Hier is al sprake van een gecombineerde jager-verzamelaar en boerenfunctie.

JAGERS EN VERZAMELAARS

Trijntje leeft veel later, in de middensteentijd, in een groep van zo'n 25 mensen. Samen trekken ze jaarlijks heen en weer tussen een zomer- en winterkamp. Waarschijnlijk wonen ze in hutten van takken, riet en misschien ook huiden. Ze maken verfijnde vuurstenen werktuigen zoals schrapers, messen en pijlpunten. Reizen doen ze te voet en per kano. Op het ritme van de seizoenen leven ze van wat de natuur hun biedt, waaronder eetbare zoogdieren, vissen en vogels. De hele winter leven Trijntje en haar groep op een rivierduin. Ze jagen op onder meer bevers, otters, zeehonden, oerrunderen en allerlei soorten vogels. Wild zwijn en edelhert staan het meest op het menu. Voor het vangen van vissen, vooral snoeken, gebruiken ze netten en fuisen. Honden zijn inmiddels dierbare huisgenoten; er liggen er drie naast Trijntje begraven. De groep gebruikt alle onderdelen van de dieren die ze vangen. Het vlees roosteren ze. Pezen en darmen dienen om pijl-en-boog mee te maken. Van huiden en pelzen maken ze kleding en tassen. Been en gewei gebruiken ze voor allerlei werktuigen, zoals bijlen en naalden. De doorboorde edelherttanden die zijn aangetroffen, zijn misschien als sieraden gedragen. Hoe Trijntje er precies uitzag is niet bekend, maar uit DNA-onderzoek van skeletten uit de vroege- en middensteentijd blijkt dat de mensen toen vaak een donkere huid hadden met blauwe ogen. Door de verspreiding van specifieke soorten vuursteen weten we dat er gehandeld werd, soms over grote afstanden.

OPKOMST VAN DE LANDBOUW

Op de tijdlijn van de geschiedenis van de mens staan Trijntje en haar stam bijna aan het eind van de periode van rondtrekkende jager-verzamelaars in onze streken. Vanaf zo'n 7.300 jaar geleden trekken groepen migranten uit het oosten het Limburgse heuvelland in. Die leven van landbouw en veeteelt. De technieken om zelf voedsel te laten groeien, verspreiden zich snel. De opkomst van de landbouw markeert het begin van het einde van het tijdperk van de jager-verzamelaars in deze streken, al worden beide leefwijzen nog ruim tweeduizend jaar gecombineerd.

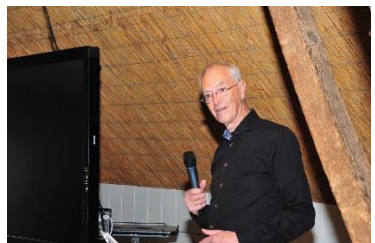
EXPOSITIE VERZAMELEN

Nederland is een verzamelland. Nergens ter wereld zijn zoveel verzamelaars en verzamelingen per hoofd van de bevolking als hier. En dan houden de meeste verzamelaars zich vaak niet bij één onderwerp, maar vaak meerdere thema's zoeken en vergaren. Elke vondst is een overwinning...

Op de expositie is een diversiteit aan verzamelingen te zien. Lokale relatiegeschenken van vroeger, franse koffiepotten, closetrollen, koperen salamanders, minitractoren, kippen, paperclips en nog meer. Zoals ziekenautootjes, plastic tassen, lokeenden, addiators, stoomtreintjes, meisjeskopjes, opwindspeelgoed, foto's van twee mannen, naaimachine-tjes enzovoort. Laat u verrassen.

Ook nieuwsgierig geworden? Kom naar het museum geniet van de expositie, van wat lekkers in het museumcafé of na 19 april in de theetuin. Neem uw kinderen mee; voor hen is er een speurtocht met een leuke attentie na afloop.

UIT HET MUSEUM

▲ De opstelling van het expositieonderdeel in de hal van het gemeentehuis van Hardinxveld-Giessendam

◀ Uitreiking van de eerste prijs van Het is Lente.

Nieuwe lampen voor De Etage.

Even zitten...

Het wakend oog van de meester bij een van de schoolgroepen.

Een educatieve les.

Leuk: een bezoek aan een museum...

De eerste keer dat dit jaar het terras bezet was: tijdens eden excursie rit van de Gemeente Hardinxveld-Giessendam.

Even technisch overleggen...

Jan Vink overhandigt namens de Rabobank een cheque.

Na elke wisseling van exposities blijft er overal van alles staan. Wie ruimt het op?

Een collectie schoonmaakspullen: 'het is voorjaar'!

DE AFSLUITER...

Waarom noemen we een ei een ei? We weten nog niet of het een zij wordt, of een hij...

COLOFON:

Redactie : Dick de Jong.
 Assistentie : Alida Ambachtsheer, Edith van der Hoogt-Drinkwaard, John Tomey en (verzending) Anne-Marie Verhagen.
 Foto's : Alida Ambachtsheer, Dick de Jong, Ewoud Klop e.a.
 Voor deze uitgave zijn o.m. teksten van derden gebruikt. Als iemand meent dat hierbij de kopierechten zijn geschaad kan er contact worden opgenomen met de redactie.

AFMELDEN VOOR ONTVANGST:
DIRECTIESECRETARIAAT@KOPERENKNOP.NL

MUSEUM DE KOPEREN KNOP
 het cultureel en historisch
 centrum in de ablasserwaard

Binnendams 6 | 3373 AD Hardinxveld-Giessendam | 0184-611366
 directeur: Alida Ambachtsheer | 06-14148618 | dinsdag-donderdag 9.00-17.00 uur
www.koperenknop.nl | koperenknop@koperenknop.nl | bank nl93rab00395001005
 open: di t/m vr 13-17 uur en za 11-17 uur – groepen e.d. ook daarbuiten